

УДК 618.1./.:5:314.144:316.3]-055-053.6

МОГІЛЕВКІНА І.О.¹, ПЕРЕТЯТЬКО В.О.², ПЕРЕТЯТЬКО Г.А.³

¹Донецький національний медичний університет ім. М. Горького

²Донецький технічний ліцей

³Центральна міська клінічна лікарня № 24 м. Донецька

ВИВЧЕННЯ СТАВЛЕННЯ ШКОЛЯРІВ ДО МАТЕРИНСТВА І БАТЬКІВСТВА ТА РІВНЯ ЗНАНЬ ЩОДО ПЛІДНОСТІ, ВАГІТНОСТІ

Резюме. За даними Державної служби статистики, чисельність населення України за роки незалежності зменшилася з 51 млн 838,5 тис. осіб у 1990 році до 45 млн 553 тис. осіб у 2013 році, тобто на 6 мільйонів. Протягом багатьох років природний приріст населення в Україні є від'ємним, що не забезпечує простого його відтворення. Враховуючи роль народжуваності в цьому показнику, вивчення ставлення школярів до батьківства, а також їх знань щодо плідності, вагітності та проблем із плідністю є сучасним та актуальним, тому що це дозволяє прогнозувати демографічну ситуацію в країні в найближчий та віддалений період часу.

Мета дослідження: розробити стратегію на рівні навчальних закладів щодо покращення демографічної ситуації в Україні на підставі визначення ставлення до батьківства та знань учнів одинадцятих класів щодо плідності та чинників, які впливатимуть на подальше дітонародження.

Матеріали і методи. У дослідженні брали участь 219 учнів одинадцятих класів шести навчальних закладів міста Донецька. Основний метод дослідження — анонімне анкетування. Анкета складалась із 28 запитань, розподілених на чотири блоки: демографічні характеристики, ставлення до народження дитини, причини прийняття рішення щодо народження дитини, знання щодо фертильності. Опитування проводилось після отримання інформованої згоди як адміністрації навчального закладу, так і вчителів і батьків учнів. Отримані результати були оброблені за допомогою методів описативної статистики з використанням ліцензованої статистичної програми JMP.

Результати. Пріоритетними чинниками щодо прийняття рішення стати матір'ю були наявність гарних житлових умов, гарного фінансового становища, стійких та надійних відносин. Для хлопців важливими факторами щодо прийняття рішення про батьківство була необхідність мати спеціальність та постійну роботу, які дають можливість покращувати матеріальне становище. Стати матір'ю для дівчат означає можливість давати та отримувати більше любові, появу справжньої сім'ї та є для них змістом життя, а для хлопців стати батьком — це більш стабільні відносини з партнером, можливість давати та отримувати більше любові, поява справжньої сім'ї. Тобто дівчата продемонстрували найбільшу важливість чуттєвих відносин, тоді як хлопці — практичних стосунків. Приблизно половина дівчат та хлопців правильно вважають, що пік плідності припадає на 20–24 роки. Але учні достеменно не мають інформації щодо віку, у якому починає знижуватися плідність, вони значно підвищують цей вік. Це в подальшому може впливати на здійснення їх репродуктивних планів у разі відстрочення віку народження першої дитини. Питання щодо можливості настання вагітності при різних життєвих ситуаціях формують сексуальну та репродуктивну поведінку людини. Лише 1,72 % дівчат та 4,82 % хлопців правильно вважають, що при незахищеному сексі під час овуляції можливе настання вагітності у 30–35 % випадків. При цьому як хлопці, так і дівчата суттєво перебільшують можливість настання вагітності при незахищеному сексі під час овуляції. В Україні, за даними щорічних статистичних звітів безплідними вважаються від 10 до 20 % подружніх пар. Саме так відповіли на питання про кількість безплідних пар в Україні 39,50 % дівчат та 48,78 % хлопців ($p = 0,02$). Відомо, що результативність першої спроби штучного запліднення становить від 20 до 29 %. Але учні 11 класів вважають, що цей відсоток значно вищий. Отримані дані свідчать про недостатню обізнаність підлітків із питань фертильності, її порушень та можливості подолання проблем.

Висновки. Рівень знань учнів щодо плідності виявився невисоким. Вони не знали вікові градації як початку, так і значного зниження рівня плідності. А це дуже важливо, тому що, будуючи свої особисті життєві плани, у тому числі й репродуктивні, людина повинна усвідомлювати, коли, у якому віці вона може мати першу, другу дитину, а в якому віці можливість мати дітей буде значно обмежена або зовсім відсутня. Крім того, не знаючи вірогідності настання вагітності у різних життєвих ситуаціях, людина не може планувати вагітність, що в подальшому може призвести до безпліддя, а це, у свою чергу, негативно впливатиме на демографічну ситуацію в країні.

Тільки спільна з фахівцями робота з учнями шкільних навчальних закладів може дозволити вплинути на репродуктивні плани молоді, а завдяки цьому потенційно поліпшити демографічну ситуацію в Україні в майбутньому.

Ключові слова: демографічна криза, учні одинадцятих класів, плідність, батьківство, безпліддя.

© Могілевкіна І.О., Перетятко В.О., Перетятко Г.А., 2014

© «Медико-соціальні проблеми сім'ї», 2014

© Заславський О.Ю., 2014

Вступ

За даними Державної служби статистики, чисельність населення України за роки незалежності зменшилася з 51 млн 838,5 тис. осіб у 1990 році до 45 млн 553 тис. осіб у 2013 році, тобто на 6 мільйонів [1]. Погіршення демографічної ситуації є однією з найактуальніших проблем як для країн Європи, так і для України [2].

На демографічну ситуацію впливають такі чинники, як народжуваність, смертність та міграція населення, з яких саме народжуваність та смертність є медичними чинниками. Протягом багатьох років природний приріст населення в Україні є від'ємним, що не забезпечує простого його відтворення [3]. Враховуючи роль народжуваності в цьому показнику, вивчення ставлення школярів до батьківства, а також їх знань щодо плідності, вагітності та проблем із плідністю є сучасним та актуальним, тому що це дозволяє прогнозувати демографічну ситуацію в країні в найближчий та віддалений період часу.

Мета дослідження: розробити стратегію на рівні навчальних закладів щодо покращення демографічної ситуації в Україні на підставі визначення ставлення до батьківства та знань учнів одинадцятих класів щодо плідності та чинників, що впливатимуть на подальше дітонародження.

Матеріали і методи

На демографічну ситуацію впливають такі фактори, як ставлення людини до дітонародження, рівень її знань щодо плідності, вагітності та можливих проблем із настанням вагітності, а також шляхів вирішення цих проблем. Репродуктивні плани сучасної молоді будуть формувати демографічну ситуацію в країні найближчим часом. Саме тому нами було проведено вивчення ставлення учнів одинадцятих класів навчальних закладів міста Донецька (як представників широкої когорти мо-

лоді) до батьківства, а також їх обізнаності та знань про репродукцію та плідність.

У дослідженні брали участь 219 учнів одинадцятих класів шести навчальних закладів міста Донецька, розташованих у різних районах міста (Ворошиловському, Петровському, Кіровському та Ленінському). Основний метод дослідження — анонімне анкетування. Анкета була розроблена у 2004 році фахівцями університету Уппсали, Швеція [4], та перекладена російською мовою на кафедрі акушерства, гінекології та перинатології ННІПО Донецького національного медичного університету ім. М. Горького. Анкета складалась із 28 запитань, розподілених на чотири блоки: демографічні характеристики, ставлення до народження дитини, причини прийняття рішення щодо народження дитини, знання щодо фертильності. Для більш точного відображення ставлення респондента до тієї або іншої проблеми, в анкеті використовувалися візуальна аналогова шкала [5, 6] та шкала Лайкерта [7].

Опитування проводилось після отримання інформованої згоди як адміністрації навчального закладу, так і вчителів і батьків учнів. Потенційні респонденти могли відмовитися від заповнення опитувальника або окремих його питань. Анкетування проводилося анонімно. Респонденти могли вкинути в закриту скриньку заповнений або незаповнений опитувальник. Доступ до заповнених анкет мали тільки дослідники. Вивчалися розбіжності у відповідях молоді залежно від статі.

Отримані результати були оброблені за допомогою методів описивної статистики з використанням ліцензованої статистичної програми JMR. При статистичному аналізі застосовано критерії t (Student) та χ^2 . Вірогідною вважається різниця показників між групами (хлопцями та дівчатами), якщо $p < 0,05$.

Таблиця 1. Вплив різних факторів на рішення респондентів стати батьком чи матір'ю в даний момент чи в майбутньому («дуже важливо» + «важливо», %)

Варіант відповіді	Дівчата	Хлопці
Наявність партнера, щоб розділити відповідальність за народження дитини	75,43	68,54
Готовність та зрілість для батьківства на момент опитування	71,43	56,32
Наявність стійких та надійних відносин	81,83	71,23
Мати дитину до того, як «постарішаю»	55,57	65,88
Наявність спеціальності та працевлаштування, що дозволяє мати дитину	81,51	77,90
Завершення освіти на момент народження дитини	72,27	60,23
Зроблений внесок для майбутньої кар'єри	62,18	73,26
Наявність постійної роботи	75,63	76,47
Можливість отримувати допомогу в нагляді за дитиною	44,53	42,53
Наявність гарного фінансового становища	85,72	75,86
Наявність гарних житлових умов	93,33	79,07
Очікування або наявність дітей у друзів	8,47	16,10
Попередня можливість зробити все, що неможливо зробити з малою дитиною (наприклад, помандрувати)	23,93	34,48

Результати й обговорення

Для оцінки ставлення школярів до батьківства та материнства їм було запропоновано відповісти на декілька запитань. Далі було проаналізовано вплив різних факторів на рішення респондентів стати батьком чи матір'ю в даний момент чи в майбутньому. Оцінку відповідей ранжували від «зовсім неважливо» до «важливо» та «дуже важливо». Для кожного чинника розраховували суму двох останніх відповідей та отриманий показник ранжували для визначення найбільш важливих чинників в рішенні стати батьками з точки зору дівчат та хлопців. Отримані результати наведені в табл. 1.

Таким чином, для дівчат пріоритетними факторами для прийняття рішення стати матір'ю були наявність гарних житлових умов, наявність гарного фінансового становища та стійких і надійних відносин. А для хлопців на першому місці при прийнятті рішення про батьківство були наявність гарних житлових умов, наявність спеціальності та працевлаштування, що дозволяє мати дитину, та наявність постійної роботи. Тобто для хлопців, окрім гарних житлових умов, важливими факторами для прийняття рішення про батьківство були необхідність мати спеціальність та постійну роботу, які дають можливість покращувати матеріальне становище. А для дівчат було потрібне гарне фінансове становище як факт та стійкі надійні відносини. У цьому можна простежити відповідальність хлопців за матеріальне забезпечення майбутньої родини (що може обмежувати бажання мати дитину в разі нестабільного фінансового становища) та готовність дівчат підтримувати стійкі та надійні відносини для збереження родини.

Найменший вплив на рішення про материнство та батьківство як для дівчат, так і для хлопців мали такі фактори, як очікування або наявність дітей у друзів та попередня можливість зробити все, що неможливо зробити з малою дитиною.

При вивченні питання, що значило для опитуваних стати матір'ю чи батьком, пропонувалося визначити

важливість наступного переліку тверджень (табл. 2). Оцінку відповідей ранжували від «зовсім неважливо» до «важливо» та «дуже важливо». Для кожного твердження розраховували суму двох останніх відповідей.

З наведеної табл. 2 випливає, що стати матір'ю для дівчат означає можливість давати та отримувати більше любові, появу справжньої сім'ї та є для них змістом життя, а для хлопців стати батьком — це більш стабільні відносини з партнером, можливість давати та отримувати більше любові, поява справжньої сім'ї. Тобто цінності ті ж самі, але вони дещо змінили місця. Для дівчат на першому місці чуттєві відносини, а для хлопців — практичні стосунки.

При цьому материнство та батьківство хлопці та дівчата найменш за все пов'язують із погіршенням стосунків із партнером, гіршим положенням на ринку праці та погіршенням фінансового становища.

Для того, щоб сказати, як можна в подальшому впливати на демографічну ситуацію в країні, потрібно було оцінити, що учні випускних класів навчальних закладів знають про репродукцію. Тому їм було запропоновано відповісти на кілька питань, і одним із головних питань було визначення віку, у якому жінка досягає піку плідності.

Було вираховано в процентному відношенні, яка кількість дівчат та хлопців правильно відповіла на поставлені питання, а яка перебільшувала або зменшувала вік піку плідності (рис. 1).

Таким чином, більша кількість дівчат та хлопців правильно вважають, що пік плідності припадає на 20–24 роки. Між тим 30 % молоді вважають, що пік плідності настає після 25 років.

Початок зниження плідності жінок припадає на вік 25–29 років. На це питання правильно відповіли лише 12,1 % дівчат та 3,61 % хлопців ($p = 0,04$). Тобто учні достеменно не мають інформації щодо віку, в якому починає знижуватись плідність, значно підвищуючи цей вік (рис. 1). Це в подальшому може впливати на здійснення

Таблиця 2. Стати батьком чи матір'ю — це означає («дуже важливо» + «важливо», %)

Варіант відповіді	Дівчата	Хлопці
Я розвинувся як особистість	39,17	54,55
Наявність дитини — це менше часу для роботи та кар'єри	51,83	35,63
Поява нових інтересів в житті	60,33	55,82
Гірше положення на ринку праці	10,00	13,95
Можливість давати та отримувати більше любові	80,00	76,75
Більш стабільні відносини з партнером	65,84	77,01
Менше часу для особистих інтересів	38,66	43,68
Краще взаємини з рідною сім'єю	53,34	60,23
Поява справжньої сім'ї	68,91	62,07
Погіршення відносин з партнером	7,63	15,11
Переоцінка життєвих цінностей	58,33	32,95
Менше свободи	37,28	32,56
Більше задоволення кожного дня	34,46	41,38
Погіршення фінансового становища	13,44	20,69
Відчуття того, що відбувся як справжній чоловік або жінка	57,85	46,51
Я роблю те, що є змістом мого життя	67,52	46,43

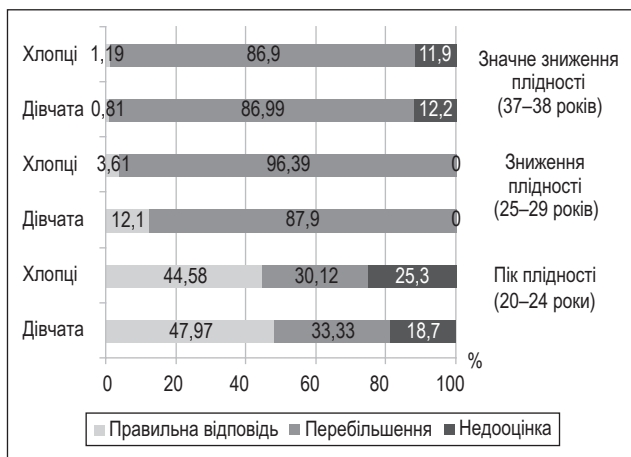

Рисунок 1. Вікові характеристики плідності

їх репродуктивних планів у разі відстрочення віку народження першої дитини.

Вік значного зниження плідності визначений учнями також по-різному (рис. 1). При цьому звертає на себе увагу той факт, що тільки відповіді 1 % учнів збігаються з правильними відповідями. Близько 87 % респондентів сподіваються, що значне зниження плідності спостерігається тільки після 38 років, що також може впливати на батьківство в тих родинах, які будуть утворені цими респондентами, якщо вони вирішать відстрочити народження першої дитини до цього віку.

Питання щодо можливості настання вагітності при різних життєвих ситуаціях вважаються дуже важливими, тому що ці знання формують сексуальну та репродуктивну поведінку людини. Нами отримані такі відповіді стосовно можливості настання вагітності після незахищеного сексу під час овуляції у віці піку плідності (рис. 2).

Лише 1,72 % дівчат та 4,82 % хлопців ($p = 0,01$) правильно вважають, що при незахищеному сексі під час овуляції можливе настання вагітності у 30–35 % випадків, що свідчить про недостатність знань учнів щодо цього питання.

При цьому в середньому дівчата вважають, що при незахищеному сексі під час овуляції можливе настання вагітності у $74,13 \pm 2,10$ % випадків, а хлопці — в серед-

ньому у $65,92 \pm 2,47$ % ($p = 0,01$) випадків, що свідчить про вірогідну різницю у відповідях хлопців та дівчат. Між тим як хлопці, так і дівчата суттєво переоцінюють можливості настання вагітності при незахищеному сексі під час овуляції.

У рамках одного року незахищеного регулярного сексу у віці 25–30 років вагітність настає у 75–84% жінок. Про це знають лише 31,15 % дівчат та 21,69 % хлопців (рис. 2).

Приблизно 30 % підлітків значно переоцінюють частоту настання вагітності в межах одного року.

У більш старшому віці, а саме у віці 35–40 років у разі регулярного незахищеного сексу протягом року вагітність настає у 50–59 % жінок. Це відомо 24,17 % дівчат та 23,17 % хлопців (рис. 2).

Цей показник переоцінюють 25 % дівчат та 35 % хлопців, що поряд із відстроченням народження першої дитини може призвести до безпліддя в сім'ї.

Важливою проблемою сьогодення для більшості розвинутих країн є безпліддя. В Україні, за даними щорічних статистичних звітів [8], безплідними вважаються від 10 до 20 % подружніх пар. Саме так відповіли на питання про кількість безплідних пар в Україні 39,50 % дівчат та 48,78 % хлопців ($p = 0,02$). Тобто хлопці в цьому питанні мають вірогідно більше знань, ніж дівчата. Більшість дівчат, навпаки, вважають, що кількість безплідних пар перевищує 20 % (рис. 3).

Сучасним засобом лікування безпліддя є штучне запліднення. При цьому відомим фактом є те, що результативність першої спроби штучного запліднення становить від 20 до 29 %, тобто шанс отримати дитину з однієї спроби штучного запліднення становить менше 30 %. Але учні 11-х класів вважають, що ці відсотки значно вищі, а саме хлопці покладають надію на отримання вагітності з першої спроби штучного запліднення в середньому у $49,48 \pm 2,58$ %, а дівчата — у $45,37 \pm 2,31$ % випадків ($p = 0,24$), що свідчить про відсутність знань щодо цього питання у школярів (рис. 3).

Тобто підлітки суттєво перевищують можливості штучного запліднення. Таким чином, покладаючи велику надію на сучасні репродуктивні технології, учні перебільшують можливість останніх та можуть втратити природну можливість вчасно мати дитину.

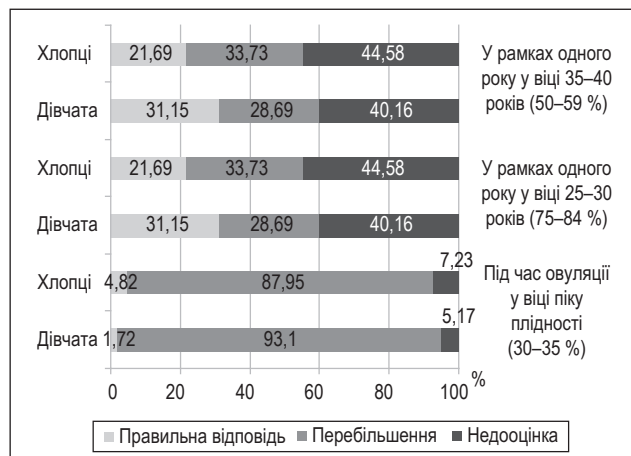

Рисунок 2. Вірогідність вагітності після незахищеного сексу

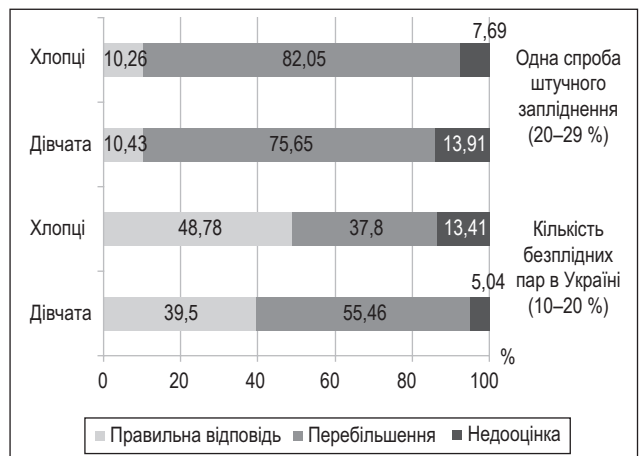

Рисунок 3. Проблема безпліддя та штучне запліднення

Основними факторами, що можуть привести до зниження як жіночої, так і чоловічої фертильності, респонденти вважають: наявність шкідливих звичок, неправильне харчування, безладні статеві зв'язки, погану екологію. Крім того, що стосується жінок, то на жіноче безпліддя впливають, крім вищепереліченого, ще аборти (21,83 %), наявність запальних захворювань (15,87 %), вік (21,43 %), ожиріння (7,94 %), вживання гормональних препаратів (9,52 %). На чоловіче безпліддя мають вплив венеричні захворювання (25,46 %), вік (13,64 %), стреси (35,10 %), травми (23,81 %). Отже, сучасні показники репродуктивного здоров'я як жінок, так і чоловіків залишаються не дуже втішними [9], тому розуміння підлітками факторів, які негативно впливають на репродукцію [10], є дуже важливим та може допомогти усунути їх вплив у подальшому житті.

Висновки і практичні рекомендації

Таким чином, аналізуючи фактори, що впливають на рішення респондентів стати батьком чи матір'ю, можна зробити висновки, що хлопці продемонстрували відповідальність за матеріальне забезпечення майбутньої родини (що може обмежувати бажання мати дитину в разі нестабільного фінансового становища), дівчата — готовність підтримувати стійкі та надійні відносини для збереження родини, тобто для дівчат важливі чуттєві відносини, а для хлопців — практичні стосунки.

Рівень знань учнів щодо плідності виявився невисоким. Вони не знали вікові градації як початку, так і значного зниження рівня плідності. А це дуже важливо, тому що, будуючи свої особисті життєві плани, у тому числі і репродуктивні, людина повинна усвідомлювати, коли, у якому віці вона може мати першу, другу дитину, а в якому віці можливість мати дітей буде значно обмежена, або зовсім відсутня. Крім того, не знаючи ймовірності настання вагітності у різних життєвих ситуаціях, людина не може планувати вагітність, що в подальшому може призвести до безпліддя, а це, у свою чергу, негативно впливатиме на демографічну ситуацію в країні.

Занадто покладаючись на сучасні репродуктивні технології та не маючи вірогідних знань про їх результативність, відкладаючи народження дитини на старший вік, коли фертильність знижується, сучасна молодь також наражається на проблему з народженням дитини в майбутньому, таким чином, погіршуючи демографічну ситуацію.

Тільки спільна з фахівцями робота з учнями шкільних навчальних закладів може дозволити вплинути на репродуктивні плани молоді, а завдяки цьому потенційно поліпшити демографічну ситуацію в Україні в майбутньому.

Список літератури

1. Державна служба статистики України. Населення (1990–2012 pp.). — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Характеристика демографической ситуации в Украине. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://khp.org/index.php?id=1008955852>
3. Оценка демографической ситуации в Украине. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://rb.com.ua/rus/projects/omnibus/8479/>
4. Tyden T., Ekstrand M. Sexual and reproductive health among teenagers and young adults in Sweden. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.slideshare.net/guest99fbb/tanja-tyden-maria-ekstrand-presentation>
5. Wewers M.E. A critical review of visual analogue scales in the measurement of clinical phenomena / M.E. Wewers // *Research in Nursing and Health*. — 1990. — № 13. — P. 227-236.
6. Examining the validity of pressure ulcer risk assessment scales: developing and using illustrated patient simulations to collect the data INFORMATION POINT: Visual Analogue Scale / [Gould D., Kelly D., Goldstone L., Gammon J.] // *Journal of Clinical Nursing*. — Vol. 10, Issue 5. — P. 697-706.
7. Шкала Лайкерта. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://psychology.academic.ru/7252>
8. Стан здоров'я жіночого населення України за 2012 рік. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://medstat.gov.ua/ukr/publications.html>
9. Сучасні показники репродуктивного здоров'я жінок, перспективи їх покращення в країні / Мітюков В.О., Князева Н.В., Ороховський В.Й. // *Медико-соціальні проблеми сім'ї*. — 2011. — Т. 16, № 2. — С. 23-28.
10. Слабкий Г.О. Спосіб життя підлітків як фактор збереження репродуктивного потенціалу нації: проблеми та перспективи його формування / Г.О. Слабкий, В.Л. Подоляка // *Національні громадські слухання з питань виконання Національної програми «Репродуктивне здоров'я 2001–2005»*. — К.: Видавництво Раєвського, 2005. — С. 64-72.

Отримано 12.01.14 ■

Могилевкіна І.А.¹, Перетятко В.О.², Перетятко А.А.³

¹Донецкий национальный медицинский университет им. М. Горького

²Донецкий технический лицей

³Центральная городская клиническая больница № 24 г. Донецка

ИЗУЧЕНИЕ ОТНОШЕНИЯ ШКОЛЬНИКОВ К МАТЕРИНСТВУ И ОТЦОВСТВУ И УРОВНЯ ЗНАНИЙ О ПЛОДОВИТОСТИ, БЕРЕМЕННОСТИ

Резюме. По данным Государственной службы статистики, численность населения Украины за годы независимости уменьшилась с 51 млн 838,5 тыс. человек в 1990 году до 45 млн 553 тыс. человек в 2013 году, то есть на 6 миллионов. На протяжении многих лет естественный прирост населения в Украине остается отрицательным, что не обеспечивает простого его воспроизводства. Учитывая роль рождаемости в этом показателе, изучение отношения школьников к отцовству, а также их знаний относительно плодovitости, беременности и проблем с плодovitостью является современным

и актуальным, потому что это позволяет прогнозировать демографическую ситуацию в стране в ближайший и отдаленный период времени.

Цель исследования: разработать стратегию на уровне учебных заведений относительно улучшения демографической ситуации в Украине на основании определения отношения к отцовству и знаний учеников одиннадцатых классов относительно плодovitости и факторов, которые будут влиять на дальнейшее деторождение.

Матеріали і методи. В дослідженні приймали участь 219 учеників одинадцятих класів шести навчальних закладів міста Донецька. Основний метод дослідження — анонімне анкетування. Анкета складалась із 28 запитань, розподілених на чотири блоки: демографічні характеристики, ставлення до народження дитини, причини прийняття рішення щодо народження дитини, знання щодо фертильності. Опитування проводилося після отримання інформованого згоди адміністрації навчального закладу, так і вчителів і батьків учнів. Отримані результати були оброблені за допомогою методів описової статистики з використанням ліцензійної статистичної програми JMP.

Результати. Пріоритетними факторами щодо прийняття рішення стати матір'ю були наявність хороших житлових умов, хорошого фінансового положення, стійких і надійних стосунків. Для юнаків важливим фактором щодо прийняття рішення про батьківство була необхідність мати спеціальність і постійну роботу, які дають можливість покращити матеріальне положення. Стати матір'ю для дівчат означає можливість давати і отримувати більше любові, появу справжньої сім'ї і бути для них сенсом життя, а для юнаків стати батьком — це більш стабільні стосунки з партнером, можливість давати і отримувати більше любові, появу справжньої сім'ї. Тобто дівчата продемонстрували більшу значимість емоційних стосунків, тоді як юнаки — практичних стосунків. Приблизно половина дівчат і юнаків правильно вважають, що пік фертильності настає на 20–24 роки. Але у учнів немає достовірної інформації щодо віку, в якому починає зменшуватися фертильність, вони значно перебільшують цей вік. Це в подальшому може впливати на виконання їх репродуктивних планів у разі затримки віку народження першої дитини. Питання щодо можливості зачаття вагітності при різних життєвих ситуаціях формують сексуальне і ре-

продуктивне поведінку людини. Лише 1,72 % дівчат і 4,82 % юнаків правильно вважають, що при незахищеному сексі в період овуляції можливо зачаття вагітності в 30–35 % випадків. При цьому як юнаки, так і дівчата суттєво перебільшують можливість зачаття вагітності при незахищеному сексі в період овуляції. В Україні, за даними щорічних статистичних звітів, безплідними вважають від 10 до 20 % подружніх пар. Саме так відповіли на запитання про кількість безплідних пар в Україні 39,50 % дівчат і 48,78 % дітей ($p = 0,02$). Відомо, що результативність першої спроби штучного запліднення становить від 20 до 29 %. Але учні 11-х класів вважають, що цей показник значно вищий. Отримані дані свідчать про недостатню інформованість підлітків у питаннях фертильності, її порушень і можливості їх вирішення.

Висновки. Рівень знань учнів щодо фертильності виявився низьким. Вони не знали вікових меж початку і значного зниження рівня фертильності. Це дуже важливо, тому що, будучи своїми особистими планами, в тому числі і репродуктивними, людина повинна розуміти, в якому віці вона може мати першу, другу дитину, а в якому віці можливість мати дітей буде значно зменшена або взагалі відсутня. Крім того, не знаючи ймовірності зачаття вагітності в різних життєвих ситуаціях, людина не може планувати вагітність, що в подальшому може привести до безплідності, а це, в свою чергу, буде негативно впливати на демографічну ситуацію в країні.

Тільки спільна з фахівцями робота з дітьми шкільних навчальних закладів може дозволити впливати на репродуктивні плани молоді, а завдяки цьому потенційно покращити демографічну ситуацію в Україні в майбутньому.

Ключові слова: демографічний криза, діти одинадцятих класів, фертильність, батьківство, безплідність.

Mogilevkina I.O.1, Peretyatko V.O.2, Peretyatko G.A.3

¹Donetsk National Medical University named after M. Gorky

²Donetsk Technical Lyceum

³Central City Clinical Hospital № 24, Donetsk, Ukraine

STUDY OF PUPILS' ATTITUDE TO PARENTHOOD AND OF KNOWLEDGE ABOUT FERTILITY, PREGNANCY

Summary. According to the State Statistics Service during independence years population of Ukraine has decreased from 51 millions 838.5 thousand of people in 1990 to 45 millions 553 thousands in 2013, ie by 6 million people. Over the years, the natural population growth in Ukraine is still negative, it does not provide a simple reproduction. Given the role of birth rate in this index, the study of pupils' attitude to parenthood, as well as their knowledge about fertility, pregnancy and fertility problems is modern and crucial, because it allows to predict the demographic situation in the country both in short- and long-term period.

Objective: to develop strategy at the level of high schools to improve the demographic situation in Ukraine on the basis of evaluation of attitude to parenthood of the eleventh grade students' knowledge on fertility and factors influenced future childbearing.

Materials and Methods. The study involved 219 eleventh grades' students from six schools of the city of Donetsk. The main method of research — an anonymous survey. The questionnaire consisted of 28 questions, divided into four blocks: demographic characteristics, attitude toward childbearing, reasons for the decision regarding childbirth, knowledge on fertility. The survey was conducted after informed consent from both school administration and teachers and students' parents. The results were processed by the methods of descriptive statistics using statistical license software JMP.

Results. The main factors determined a decision to become a mother were: having good living conditions, good financial position, persistent and reliable relationships. For boys a main factor in making a decision about fatherhood was determined by having a profession and permanent job, that allows to improve material conditions. For girls becoming a mother means being able to give and receive more love, appearance of real family is the meaning of life, and for boys to become a father means more stable relationships with partner, ability to give and receive more love, appearance of real family. Thus, girls have demonstrated the great importance of

sensual relations, whereas boys — practical relations. Approximately half of the girls and boys correctly believed that the peak of fertility is 20–24 years. But pupils do not know the age when fertility starts to decline, significantly exaggerating this age. This may further affect their reproductive plans in case of postponement of age at first birth. Questions regarding the possibility of pregnancy in different situations form sexual and reproductive behavior. Only 1.72 % of girls and 4.82 % of boys correctly believe that in unprotected sex during ovulation pregnancy is possible 30–35 % of cases. At the same time, both boys and girls significantly overestimated ability to get pregnancy in case of unprotected sex during ovulation. In Ukraine, according to annual statistical reports, 10 to 20 % of couples are infertile. It was the answer to the question about the number of infertile couples in Ukraine of 39.50 % of girls and 48.78 % of boys ($p = 0.02$). It is known that the effectiveness of the first attempt of artificial insemination varies from 20 to 29 %. But, eleventh grade students believe that this percentage is higher. Our findings suggest a lack of awareness among adolescents in fertility, its disturbances and ways to overcome a problem.

Conclusions. The level of students' knowledge on fertility was low. They did not know age both of beginning and significant decline of fertility. But this is very important because, developing their personal life plans, including reproductive ones, people should be aware at which age they can have their first, second child, and at which age ability to have children can be greatly reduced or completely absent. Also, not knowing the probability of pregnancy in different situations, one can not plan a pregnancy, which can then lead to infertility, and this in turn will adversely affect the demographic situation in the country. Only joint approach of specialists and students of high school can positively affect youth reproductive plans, and thereby to improve potentially the demographic situation in Ukraine in the future.

Key words: demographic crisis, eleventh grade students, fertility, parenthood, infertility.